

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sotilasavustuslain 11 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sotilasavustuslakia.

Esityksessä ehdotetaan, että sotilasavustuslain tulokäsitettä muutetaan. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi sotilasavustukseen suojaosa siten, että palveluksessa olevan asevelvollisen palkka- ja yrittäjätuloista otetaan huomioon suojaosan ylittävä osa avustuksen suuruutta määrättäessä. Suojaosan suuruus olisi 200 euroa kuukaudessa.

Esitys liittyy valtion vuoden 2022 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2022.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	3
2 Nykytila ja sen arviointi.....	3
3 Tavoitteet	4
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	4
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	4
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	4
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	4
4.2.2 Vaikutukset viranomaisen toimintaan.....	4
4.2.3 Vaikutukset etuudensaajiin	4
5 Lausuntopalaute.....	5
6 Säännöskohtaiset perustelut.....	5
7 Voimaantulo	5
8 Suhde talousarvioesitykseen.....	5
9 Suhde perustuslakiin.....	5
LAKIEHDOTUS	6
Laki sotilasavustuslain 11 §:n muuttamisesta	6

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Osana vuoden 2022 talousarvioesityksen neuvotteluja hallitus linjasi myös nopeavaikutteisista työllisyyttä vahvistavista toimista, jotka tukevat osaavan työvoiman saatavuutta ja parantavat työvoiman kohtaantoa. Nuorten työllisyyden edistämiseksi hallitus päätti lisätä sotilasavustukseen suojaosan, jonka mukaisesti vain osa palveluksessa olevan palkka- ja yrittäjätuloista otettaisiin sotilasavustusta määrättäessä huomioon.

1.2 Valmistelu

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä Kansaneläkelaitoksen kanssa.

2 Nykytila ja sen arviointi

Sotilasavustuslain (781/1993) mukaisen sotilasavustuksen tarkoitus on turvata varusmies- tai siviilipalveluksessa olevan asevelvollisen tai vapaaehtoista asepalvelusta suorittavan naisen sekä hänen omaistensa toimeentulo varusmies- tai siviilipalveluksen aikana.

Sotilasavustuksen myöntämisen edellytys on, että palvelus on heikentänyt avustukseen oikeutetun toimeentulomahdollisuuksia ja että hän on avustuksen tarpeessa. Avustukseen oikeutettuja omaisia ovat aviopuoliso tai rekisteröidyn parisuhteen puoliso, avopuoliso, jonka kanssa asevelvollisella on yhteinen lapsi, sekä palvelusta suorittavan huollettavana oleva lapsi.

Asevelvolliselle itselleen voidaan korvata kustannukset hänen käytössään olevasta asunnosta ja maksaa palvelusaikana eräänntyvät opintolainan korot. Omaiselle maksettavaan sotilasavustukseen voivat kuulua perusavustus, asumisavustus, erityisavustus ja elatusavustus. Täysimääräinen perusavustus on yksinäiselle henkilölle maksettavan täyden kansaneläkkeen suuruinen. Vuonna 2021 perusavustus on 665,29 euroa kuukaudessa. Omaisten määrä vaikuttaa perusavustuksen suuruuteen. Ensimmäiselle perheenjäsenelle täysi avustus on 100 %, toiselle 50 % ja kolmannelle tai useammalle kullekin 30 % avustuksen täydestä määrästä.

Asumisavustus korvaa palveluksessa olevan asevelvollisen tai avustukseen oikeutetun omaisen vakinaisen vuokra-asunnon, asumisoikeusasunnon tai omistusasunnon asumismenot. Erityisavustus voidaan myöntää tarpeellisiin ja määrältään kohtuullisiin kertaluonteisiin menoihin. Elatusavustusta maksetaan elatusapuun oikeutetulle lapselle silloin, kun asevelvollinen ei kykene sitä palveluksen aikana maksamaan. Sotilasavustus on veroton etuus.

Sotilasavustuksen määrään vaikuttavat asevelvollisen ja omaisten käytettävissä olevat nettotulot. Tuloharkinta on tiukka ja palveluksen aikana saatu tulo vähentää täysimääräisesti maksettavaa avustusta. Jos palveluksessa oleva työskentelee palveluksen aikana, työstä saatu nettotulo vähentää täysimääräisesti maksettavan avustuksen määrää. Tulokäsitemuutokset poikkeavat muiden Kansaneläkelaitoksen toimeenpanemien sosiaaliturvaetuksien tulokäsitemuutoksista.

Palveluksen aikaiset lomat on tarkoitettu lepäämiseen ja palveluksen rasituksista palautumiseen. Käytännössä niiden aikana tehdään myös vähäisiä töitä tai harjoitetaan pienimuotoista yritystoimintaa. Pahimmillaan sotilasavustuksen tiukka tulokäsitemuutos voi lisätä harmaata taloutta.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on parantaa sotilasavustusta saavien työnteon kannusteita varusmies-, siviilipalveluksen tai vapaaehtoisen asepalveluksen aikana. Ehdotettu muutos yhdenmukaistaisi Kansaneläkelaitoksen maksamien sosiaaliturvaetuuksien tulokäsitteitä. Muutos voisi myös vähentää harmaata taloutta.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Sotilasavustuslain 11 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jossa säädettäisiin palveluksessa olevan palkka- ja yrittäjätulojen suojaosasta.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Vuonna 2020 sotilasavustusta sai 9 103 henkilöä. Sotilasavustuksen saajista noin 83 prosenttia suoritti varusmiespalvelusta. Saajista 9 prosenttia suoritti vapaaehtoista asepalvelusta ja 6 prosenttia siviilipalvelusta. Omaisten osuus saajista oli 3 prosenttia.

Sotilasavustusta maksettiin vuonna 2020 yhteensä 16,3 miljoonaa euroa. Keskimääräinen avustus vuonna 2020 oli noin 320 euroa kuukaudessa.

Palveluksessa olevista vain harvalla on palkka- tai yrittäjätuloa. Tulot ovat pieniä ja osalla ne ovat pienempiä kuin nyt esitettävä suojaosa. Arviolta 300 palveluksessa olevan avustus suurenisi muutoksen myötä ja kokonaisvaikutus valtion menoihin olisi noin 200 000 euroa vuodessa.

4.2.2 Vaikutukset viranomaisen toimintaan

Sotilasavustuksen toimeenpanosta vastaa Kansaneläkelaitos. Palveluksessa olevien tulot selvitetään jo nykyisin ja melko harvalla heistä on palkka- tai yrittäjätuloja. Suojaosan lisääminen aiheuttaisi vähäisiä ICT-töitä, kun avustuksen käsittelyjärjestelmään lisättäisiin sitä koskeva ominaisuus ja välittömästi voimaantulon jälkeen tarve manuaaliselle etuuskäsittelylle voisi väliaikaisesti hieman lisääntyä. Muiltakin osin aiheutuvat vaikutukset Kansaneläkelaitoksen toimintaan ja toimintamenoihin olisivat vähäiset. Muutos voisi vähentää sotilasavustusratkaisuihin kohdistuvia valituksia ja yhteydenottoja ja siten vähentää Kansaneläkelaitoksen työmäärää, koska voimassa oleva tulokäsitemuutos on koettu avustusta saavien joukossa epäoikeudenmukaiseksi.

4.2.3 Vaikutukset etuudensaajiin

Suojaosa tekisi työn tekemisestä palvelusaikana kannattavampaa ja kannustavampaa. Arviolta 300 avustuksen saajaa saisi hieman suurempaa sotilasavustusta. Lisäksi on mahdollista, että hieman aikaisempaa useampi palvelusta suorittava alkaisi tehdä palveluksen aikana jonkin verran palkkatöitä lomiansa aikana. Kosketuksen säilyttäminen työelämään tai pienimuotoisen yrittäjätöiminnan jatkaminen palveluksen aikana on hyödyllistä palveluksen jälkeisen työllistymisen kannalta.

5 Lausuntopalaute

Esityksen valmistelun aikana puolustusministeriölle, pääesikunnalle, työ- ja elinkeinoministeriölle, Kansaneläkelaitokselle ja varusmiesliitolle on varattu mahdollisuus kommentoida esitystä kirjallisesti. Varsinaista täysimittaista lausuntokierrosta ei ole ollut mahdollista järjestää johtuen valmisteluajataulusta.

Puolustusministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö sekä Kansaneläkelaitos ja varusmiesliitto antoivat kirjalliset kommentit esityksestä. Kaikki kommentoineet tahot pitivät esitystä tarpeellisenä ja oikeansuuntaisena. Puolustusministeriö, Kansaneläkelaitos ja varusmiesliitto näkivät sotilasavustuksella myös muita muutostarpeita. Puolustusministeriö katsoi, että myös sotilasavustuksella korvattavia menoja tulisi tarkentaa. Kansaneläkelaitos esitti, että esitetyn suojaosan soveltamisalaa tulisi laajentaa koskemaan myös palveluksessa olevan omaisen tuloja. Tässä yhteydessä esitettyjä muutoksia ei katsota mahdollisiksi toteuttaa eikä esitetyt kommentit antaneet aiheutta esityksen muuttamiseen.

6 Säännöskohtaiset perustelut

11 §. Huomioon otettavat tulot. Pykälän uudessa 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi palvelusta suorittavan palkka- ja yrittäjätuloja koskevasta suoja-osasta. Mainitut tulot otetaan huomioon suojaosan ylittävältä osin.

7 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1.1.2022

8 Suhde talousarvioesitykseen

Esitys liittyy esitykseen valtion vuoden 2022 talousarvioksi ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Esityksen arvioidaan lisäävän valtion menoja noin 200 000 euroa vuodessa.

9 Suhde perustuslakiin

Esityksellä ei ole perustuslakivaikutuksia ja hallitus katsoo, että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

sotilasavustuslain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään sotilasavustuslain (781/1993) 11 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 963/2017 ja 1171/2018, uusi 2 momentti seuraavasti:

11 §

Huomioon otettavat tulot

Asevelvollisen käytettävissä olevat palkka- ja yrittäjätulot otetaan avustusta määrättäessä huomioon siltä osin kuin ne ylittävät 200 euroa kuukaudessa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

Helsingissä 21.10.2021

Pääministeri

Sanna Marin

Sosiaali- ja terveysministeri Hanna Sarkkinen